

EXTREMIZMUS – ANALÝZA LEGISLATÍVNEHO PROSTREDIA NA NÁRODNEJ A MEDZINÁRODNEJ ÚROVNI

EXTREMISM – ANALYSIS OF THE LEGISLATIVE ENVIRONMENT AT THE NATIONL AND INTERNATIONAL LEVEL

Michaela ŠIMONOVÁ

ABSTRACT

The need for security is one of the basic needs. Illegal actions directed against values, or efforts to limit, suppress and prevent the exercise of basic rights and freedoms are capable of disrupting this need. After identifying the directions of radical behavior and manifestations of extremism, it is necessary to set up a legislative environment that helps to respect the basic rights and freedoms of citizens.

Keywords: Threat, security, extremism, legislation

ÚVOD

Protiprávne konanie smerujúce proti hodnotám, snaha o obmedzenie, potlačanie, znemožnenie výkonu základných práv a slobôd, to všetko sú činnosti, ktoré sa spájajú s pojmom extrémizmus.

Motiváciou pri písaní práce je identifikovať základné pojmy v rámci problematiky extrémizmu a predstavenie legislatívneho prostredia v danej oblasti v kontexte bezpečnostných hrozieb, a to za účelom poukázania na dôležitosť neustáleho zaoberania sa danou problematikou, okrem iného aj v partnerskej spolupráci s občianskou spoločnosťou. Za hlavný cieľ sme si preto stanovili zanalyzovať prejavy a riziká extrémizmu a stav legislatívneho prostredia.

1 DEFINOVANIE ZÁKLADNÝCH POJMOV A TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ SKÚMANEJ PROBLEMATIKY

Definovanie pojmov je základným nástrojom, pomocou ktorého môžeme konkrétny problém skúmať. Podľa K. Kampovej a K. Hollej „význam definovania základných prvkov systému bezpečnosti je v poznaní ich vzťahov a identifikovaní možných nedostatkov a následnom určení prostriedkov na zaistenie požadovanej bezpečnosti. Bez dôkladného poznania systému nie je možné zaručiť jeho správne fungovanie a teda ani požadovanú úroveň bezpečnosti“ (Kampová a Hollá, 2013, s. 9).

Jedným zo základných pojmov k skúmanej problematike je pojem **bezpečnosť**. „Bezpečnosť vo všeobecnosti predstavuje stav vedomia človeka, v ktorom sa necíti byť ohrozený, žije bez ohrozenia, nemá strach o seba ani o iných, je to istota do budúcnosti, absencia ohrozenia zdravia, straty majetku, psychický stav umožňujúci realizáciu životných cieľov a zámerov, a v neposlednom rade bezpečnosť predstavuje aj ustanovenie orgánov a inštitúcií, ktoré svojou činnosťou garantujú občanovi stav istoty a bezpečnosti“ (Hofreiter a Brytusová, 2016, s. 17).

Potreba bezpečnosti je jednou zo základných potrieb, o čom svedčí aj fakt, že nastupuje ihneď po potrebe potravy. Od potreby bezpečia jedinca sú odvodené potreby bezpečnosti sociálnych entít až po bezpečnosť štátu a celej ľudskej civilizácie. Bezpečnosť človeka má biologickú, psychickú a sociálnu dimenziu, pričom bezpečnostné hrozby a riziká existujú vo všetkých týchto dimenziách a človek je nimi diferencovane vystavený, diferencovane tieto hrozby vníma a diferencovane na ne reaguje. Zdrojom bezpečnosti a bezpečnostných hrozieb pre človeka je on sám, jeho rodina, jeho spoločnosť a vyššie civilizačné celky; v tomto poradí je schopný hrozby reflektovať a ovplyvniť (Porada a kol., 2019).

Hrozba predstavuje blízkosť niečoho nepríjemného alebo nebezpečného, čomu je vystavený človek a prostredie, v ktorom žije (Porada a kol., 2019). Š. Volner definuje hrozby ako „*javy a procesy ekonomického, politického, sociálneho, vojenského, geopolitického, ekologického, vedecko-technického, informačného, morálno-duchovného charakteru na najrôznejšej úrovni spoločenského života (od individuálnej až po globálnu), ktoré priamo negatívne pôsobia na prírodu a spoločnosť, ohrozujú ich existenciu, fungovanie a rozvoj*” (Volner, 2005, s. 119).

Bezpečnosť však nemôžeme skúmať bez toho, aby sme poznali aké hrozí **nebezpečenstvo**. V. Porada chápe pojem nebezpečenstvo ako možnosť, že akýkoľvek činiteľ môže spôsobiť negatívny jav, ktorý môže následne viesť k negatívnejmu vplyvu. Nebezpečenstvo predstavuje vlastnosť objektu spôsobiť neočakávaný negatívny jav a ohrozenie referenčného objektu (Porada a kol., 2019).

Po zedefinovaní pojmu bezpečnosť môžeme prejsť k definícii pojmu priamo súvisiaceho s predmetným príspevkom, a teda pojmom **extrémizmus**.

Podľa B. Šikulu extrémizmus charakterizuje „*proti systémový postoj, je postojom krajne vyhrotenej, demokratickému systému nepriateľskej ideológie, postojov a názorov, ktoré sa objavujú v pozadí deštruktívnych aktivít*” (Šikula, 2012, s. 27). Za deštruktívne, resp. nežiadúce a nebezpečné považuje aktivity, ktoré priamo alebo v určitom časovom horizonte deštruktívne pôsobia na súčasný demokratický systém, a tento sa snažia nahradiť systémom typu totalitného režimu, diktatúry a pod. Ďalšou charakteristickou črtou je, že tieto aktivity útočia na systém základných práv a slobôd, ktoré sú garantované Ústavou Slovenskej republiky a vnútroštátnymi a medzinárodnými ľudsko-právnymi dokumentmi (Šikula, 2012). „*Extrémizmus možno definovať ako protiprávne konanie, ktoré smeruje proti hodnotám (akými sú napríklad rovnoprávnosť ľudí bez ohľadu na ich národnú, etnickú, rasovú, náboženskú alebo inú príslušnosť, ústavné zriadenie), ktorým Trestný zákon poskytuje ochranu, a je spáchaný z predsudku voči skupine osôb alebo jednotlivcovi pre ich skutočnú alebo domnelú príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, etnickej skupine, pre ich skutočný alebo domnelý pôvod, farbu pleti, sexuálnu orientáciu alebo náboženské vyznanie*” (Smieško, 2017, s. 46). Ide o snahu o obmedzenie, potlačanie, znemožnenie výkonu základných práv a slobôd pre určité skupiny obyvateľstva, definované ich pohlavím, národnosťou, rasou, etnikom, farbou pleti, vierovyznaním, jazykom, sexuálnou orientáciou, príslušnosťou k spoločenskej triede, majetkom (Smieško, 2017). Podľa J. Chmelíka ide vo všeobecnom poňatí o výrazné odchylenie sa od všeobecne uznávaných a v aktuálnej dobe prijímaných noriem (Chmelík, 2001).

V sociologickej rovine je možné extrémizmus definovať ako súhrn sociálnepatologických javov, vytváraných organizovanými skupinami osôb a ich priaznivcami, ktoré odmietajú základné hodnoty, normy a spôsoby správania platných v danej spoločnosti (Šikula, 2012). Z kriminologického hľadiska hovoríme o konkrétnych formách a prejavoch

extrémizmu, ktoré trestnými činmi alebo porušením právnych alebo sociálnych noriem (Smieško, 2017).

Definíciu extrémizmu môžeme nájsť v rezolúcii Rady Európy Nebezpečenstvo extrémistických strán a hnutí pre demokraciu v Európe, ktorá však nemá právne záväzný charakter: „*Extrémizmus zodpovedá takej forme politickej aktivity, ktorá odmieta princípy parlamentnej demokracie a zakladá svoju ideológiu a aktivity na neznášanlivosti, vylučovaní, xenofóbii, antisemitizme a ultranacionalizme*” (Šikula, 2012; Rezolúcia č. 1344 z 25.9.2003).

Podľa Koncepcie boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024: „*Extrémizmus označuje prejavy a konania vychádzajúce z postojov ideológie krajne vyhrotenej k princípom demokratického právneho štátu, ktoré priamo alebo v určitom časovom horizonte, úmyselným verbálnym alebo fyzickým konaním pôsobia deštruktívne na existujúci demokratický systém a jeho základné atribúty, s cieľom presadiť vlastné ideologické ciele. Medzi charakteristické črty extrémizmu patrí jeho útok na systém základných práv a slobôd garantovaných ústavou a medzinárodnými ľudsko-právnymi dokumentmi, ako aj jeho snaha obmedziť, potlačiť, resp. znemožniť výkon základných práv a slobôd pre určité skupiny obyvateľstva definované ich skutočnou alebo domnelou príslušnosťou k niektorej rase, národu, národnosti, etnickej skupine alebo pre ich skutočný alebo domnelý pôvod, farbu pleti, pohlavie, sexuálnu orientáciu, politické presvedčenie alebo náboženské vyznanie. Extrémizmus sa delí na pravicový, ľavicový, náboženský a extrémizmus zameraný na jednu otázku (napríklad ekologický, separatizmus a pod.)*” (Koncepcia boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024).

Nositel'mi extrémizmu môžu byť jednotlivci (individuálne prejavy), skupiny, hnutia, politické strany, či štáty. Extrémisti sú osoby, prípadne skupiny osôb, ktoré sa odmietajú podriaďovať právu a nerešpektujú dodržiavanie všeobecne záväzných právnych predpisov a predstavujú vysokú mieru názorovej, národnostnej, etnickej a rasovej nenávisťi (Koneval, 2012).

Extrémistickou skupinou sa na účely zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon”) podľa § 129 ods. 3 rozumie spolčenie najmenej troch osôb na účely spáchania trestného činu extrémizmu.

Dôležitou **metódou extrémizmu** je propaganda. Jej zásady sú jednoduchosť – propagované posolstvo musí byť jednoduché, aby ho čo najrýchlejšie pochopilo veľké množstvo ľudí; oslovenie emócií – čím menej podrobné je posolstvo, aby nevzbudzovalo zamýšľanie sa, tým viac musí oslovovať sympatie, antipatie, lásku, sexualitu, nenávisť, závisť, strach alebo úzkosť; oslovenie predstavivosti – farebné obrazy kombinované s patričnými zvukmi; neustále opakovanie – dobre urobená propaganda, ovplyvňujúca populáciu dostatočne dlho (Lebeda, 2013).

2 SMERY RADIKÁLNEHO SPRÁVANIA A EXTRÉMIZMU

Extrémizmus je možné rozdeliť na *primárny* (pravicový a ľavicový extrémizmus) a *sekundárny* (náboženský, ekologický a etnický extrémizmus). Takéto delenie vychádza z ideových základov, na ktorých sú jednotlivé druhy extrémizmu vybudované.

Pravicový extrémizmus je typ nacionalizmu, ktorý je definovaný rasovou, etnickou alebo kultúrnou nadradenosťou. Ideológie, ktoré mali vplyv na vznik subjektov extrémizmu sú nacizmus a fašizmus (Benedeková, 2023). Pre tieto ideológie sú typické znaky ako odmietnutie myšlienky rovnosti, integrálny nacionalizmus, totalitný štát. Pre nacizmus je ďalej typickým znakom idea degradácie príslušníkov inej rasy alebo príslušníkov iných menšín. K atribútom nacizmu a fašizmu možno zaradiť vodcovský princíp, ktorý je v rozpore

s hodnotami demokracie a právneho štátu. Ďalším atribútom, ako už bolo spomínané, je propaganda (intenzívna, útočná a manipulatívna), ktorá je z dôvodu udržateľnosti takéhoto totalitného systému neodlučiteľná. Dôležitou súčasťou pravicového extrémizmu je taktiež symbolika (Smieško, 2017). Pravicový extrémizmus sa prezentuje snahou o budovanie kultúrnej jednoty národa a odmietaním politickej plurality, ktorú sa jej prívrženci snažia dosiahnuť prostredníctvom odopierania univerzálnych práv a slobôd ostatným obyvateľom, ich diskriminovaním, či degradovaním pomocou verbálneho alebo fyzického násillia (Konceptcia boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024).

Ľavicový extrémizmus je ťažšie definovateľný ako pravicový z dôvodu, že ideové východiská extrémnej ľavice si často odporujú a je tenká hranica medzi radikalizmom a extrémizmom. Myšlienky v prípade ľavicového extrémizmu vychádzajú najmä z marxizmu, bolševizmu a anarchizmu (Benedeková, 2023). Na rozdiel od nacizmu a fašizmu ide o menej homogénny súbor, a preto je aj menej prehľadnejší (Smieško, 2017). Ľavicovým extrémizmom chápeme „*aktivity zamerané na kritiku spoločnosti ako systému, ktoré smerujú k odstráneniu chýb spoločnosti, nie teda spoločenského systému ako takého, ako je to v klasickej anarchii*” (Benedeková, 2023, s. 115). Ľavicový extrémizmus sa snaží odstrániť akúkoľvek formu nerovnosti vo všetkých oblastiach spoločenského života, čo vedie k zániku individuálnej ľudskej slobody a voľby (Konceptcia boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024).

Náboženský extrémizmus možno charakterizovať ako extrémistické jednanie členov alebo priaznivcov skupín, prípadne náboženských hnutí, ovplyvnené náboženským zameraním, ktoré sa prejavuje najmä v psychickej manipulácii s ľuďmi, psychickým násillím prípadne iným jednaním, označovaným za sociálne patologické alebo sociálne nežiadúce (Chmelík, 2001). Cieľom aktérov náboženského extrémizmu je aplikovať ideológiu v celom svete a eliminovať tých, ktorí by sa tomu bránili (Smieško, 2017). Rozdielne náboženstvá a rozdielna viera by mala byť tolerovaná a rešpektovaná, avšak v prípade, že tomu tak nie je a náboženstvo sa dostane do rúk osôb, ktoré násillne presadzujú svoje náboženské cítenie a násillne reagujú na iné náboženstvá, hovoríme o náboženskom extrémizme (Benedeková, 2023).

Extrémizmus je ďalej možné rozdeliť *podľa objektov napadnutia* na extrémizmus: útočiaci na ústavnosť a štátne zriadenie, hrubo narúšajúci občianske spolužitie, útočiaci na život a zdravie občanov a rasistický (rasovo motivovaný) a *podľa formy konania* na extrémizmus: verbálny, násillný a grafický (Šikula, 2012).

3 ANALÝZA LEGISLATÍVNEHO PROSTREDIA

V boji proti extrémizmu je potrebné nastaviť legislatívne prostredie, ktoré pomáha k rešpektovaniu základných práv a slobôd občanov. Tieto je potrebné zabezpečiť vytvorením a dodržiavaním právnych predpisov, a to jednak Ústavy Slovenskej republiky, všeobecne záväzných právnych predpisov, zachovávajúc základné princípy uvedené v bezpečnostnej a obrannej stratégii Slovenskej republiky.

3.1 MEDZINÁRODNÉ DOHOVORY TÝKAJÚCE SA EXTRÉMIZMU

Medzinárodný dohovor zaoberajúci sa podporou ochrany ľudských práv a slobôd a teda súvisiacim aj s problematikou extrémizmu je Medzinárodný dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie (ďalej len „Dohovor”) prijatý v rámci Organizácie spojených národov a Slovenskou republikou ratifikovaný v roku 1993. V Dohovore je v čl. 1 ods. 1 definovaná rasová diskriminácia ako „*akékoľvek rozlišovanie, vylučovanie,*

obmedzovanie alebo zvýhodňovanie založené na rase, farbe pleti, rodovom alebo na národnostnom alebo etnickom pôvode, ktorého cieľom alebo následkom je znemožnenie alebo obmedzenie uznania, používania alebo uskutočňovania ľudských práv a základných slobôd na základe rovnosti v politickej, hospodárskej, sociálnej, kultúrnej alebo v ktorejkoľvek inej oblasti verejného života". Slovenská republika sa v tejto súvislosti zaviazala, že bude vykonávať bez meškania a všetkými vhodnými spôsobmi politiku smerujúcu k odstráneniu rasovej diskriminácie vo všetkých jej formách a k rozvoju porozumenia medzi všetkými rasami (Medzinárodný dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie).

Na medzinárodnej úrovni je v oblasti extrémizmu Slovenská republika signatárom aj ďalších dohovorov, ako napríklad Všeobecnej deklarácie ľudských práv z roku 1948, Medzinárodného dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie z roku 1965 a Medzinárodného dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie žien z roku 1979, Medzinárodného paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach z roku 1966, či Deklarácie o právach osôb patriacich k národnostným alebo etnickým, náboženským alebo jazykovým menšinám z roku 1992.

3.2 EURÓPSKY PRÁVNÝ RÁMEC

Európska únia je založená na spoločnom súbore základných hodnôt, medzi ktoré patrí právo na ľudskú dôstojnosť a nediskrimináciu stanovené v čl. 2 Zmluvy o Európskej únii, ako aj všeobecný zákaz diskriminácie v čl. 1, protokolu č. 12 Európskeho dohovoru o ľudských právach a v čl. 21 Charty základných práv Európskej únie (Konceptia boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024).

Podľa čl. 67 ods. 3 Zmluvy o fungovaní EÚ: „*Únia sa usiluje o zabezpečenie vysokej úrovne bezpečnosti prostredníctvom opatrení na predchádzanie trestnej činnosti, rasizmu a xenofóbie a na boj proti nim prostredníctvom opatrení na koordináciu a spoluprácu medzi policajnými a justičnými orgánmi a inými príslušnými orgánmi, ako aj vzájomným uznávaním rozsudkov v trestných veciach a v prípade potreby aj aproximáciou trestnoprávných predpisov*” (Benedeková, 2023; Zmluva o fungovaní EÚ).

Dôležitým predpisom v danej oblasti je Rámcové rozhodnutie Rady 2008/913/SVV z 28.11.2008 o boji proti niektorým formám a prejavom rasizmu a xenofóbie prostredníctvom trestného práva. Jeho cieľom je zabezpečiť, aby sa za niektoré závažné prejavy rasizmu a xenofóbie v rámci celej Európskej únie ukladali účinné tresty (Benedeková, 2023; Rámcové rozhodnutie Rady 2008/913/SVV z 28.11.2008).

Na regionálnej úrovni, najmä v rámci Európskej únie sa problematikou ochrany práv národnostných menšín, etnických skupín a ľudských práv a slobôd zaoberajú najmä Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, na pôde Rady Európy prijatý v roku 1950, Rezolúcia o sektách v Európe z roku 1996, Odporúčanie Parlamentného zhromaždenia Rady Európy č. 1412 o ilegálnych aktivitách siekt z roku 1999.

K nenávisťným prejavom a nárastu násilných extrémistických prejavov a k prehlbovaniu neznášanlivosti dochádza v online priestore ako aj offline. Z uvedeného dôvodu Európska komisia apeluje na potrebu efektívnejšieho boja proti ilegálnemu extrémistickému a nenávisťnému obsahu v online priestore, nakoľko internet poskytuje priestor na uplatňovanie slobody prejavu, ktorú však môžu využívať aj extrémisti na tvorbu a šírenie zavádzajúcich informácií vrátane využívania falošných správ. Do riešenia tohto celospoločenského problému je potrebné zapojiť predovšetkým občiansku spoločnosť. Európska únia z tohto dôvodu vyzýva členské štáty k podpore inštitúcií a organizácií pôsobiacich v oblasti vzdelávania a ľudských práv s cieľom nadviazania vzájomnej spolupráce pri riešení otázok

nenávisťných prejavov, trestných činov z nenávisťi a v boji proti dezinformáciám a propagande (Konceptia boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024).

3.3 PRÁVNY STAV V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Slovenská republika, ako členský štát Európskej únie a ďalších medzinárodných organizácií, sa hlási k spoločným hodnotám založeným na rešpektovaní a dodržiavaní základných ľudských práv a slobôd zakotvených v Ústave Slovenskej republiky, ako aj univerzálnych hodnôt, ktorými sú ľudská dôstojnosť, sloboda, rovnosť a nediskriminácia (Konceptia boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024).

Slovenská republika pojednáva o právach národnostných menšín a etnických skupín vo viacerých všeobecne záväzných právnych predpisoch.

Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v čl. 12 ods. 1 zakotvuje, že *„ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach. Základné práva a slobody sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné“*. Podľa čl. 12 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky *„základné práva a slobody sa zaručujú na území Slovenskej republiky všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvýhodňovať alebo znevýhodňovať“*.

Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky definuje ako životne dôležité bezpečnostné záujmy Slovenskej republiky zachovanie jej nezávislosti, zvrchovanosti, územnej celistvosti a nedotknuteľnosti hraníc, právneho štátu a demokratického ústavného zriadenia, ako aj ochranu života a zdravia, základných práv a slobôd jej obyvateľov.

Extrémizmus a podnecovanie k nenávisťi a násiliu na základe príslušnosti k rase, národu, národnostnej a etnickej skupine, ale aj vierovyznania, či sexuálnej orientácie ohrozuje ľudské práva a občianske slobody a spôsobuje napätie v spoločnosti. Extrémisti do verejnej diskusie účelovo vnášajú polarizujúce posolstvá, aby ovplyvňovali verejnú mienku a prípadne aj rozhodovacie procesy v štáte, pričom môžu byť manipulovaní vonkajšími aktérmi pre politické účely. Spoločensky vysoko nebezpečným javom je šírenie nenávisťných alebo extrémistických obsahov verejne činnými osobami, predstaviteľmi verejnej moci a v prostredí ozbrojených síl a zborov.

Vzhľadom na uvedené Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky nastavuje ciele v boji proti extrémizmu, kedy má Slovenská republika naďalej vyvíjať úsilie na odhaľovanie všetkých prejavov extrémizmu a extrémistickej radikalizácie. Zamerať sa musí na predchádzanie radikalizácie a vylúčenie faktorov, ktoré ju vyvolávajú. Príslušné orgány musia aktívne odhaľovať a vyšetrovať trestné činy extrémizmu, ako aj monitorovať a analyzovať činnosť extrémistických skupín s cieľom odstrániť hrozbu extrémisticky motivovaného protiprávneho konania. Osobitnú pozornosť potrebuje Slovenská republika venovať odhaľovaniu a potláčaniu extrémistických prejavov a konania v rámci verejnej správy (Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky, 2021).

Na národnej úrovni, v rámci Slovenskej republiky, sa ochranou národnostných menšín a etnických skupín zaoberá niekoľko právnych noriem a dokumentov, ako napríklad zákon č. 394/2000 Z. z. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností v znení neskorších predpisov, zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov, zákon č. 583/2008 Z. z. o prevencii kriminality a inej protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, Nariadenie Ministerstva vnútra SR č. 45/2004 o postupe v oblasti boja

s extrémizmom a o zriadení monitorovacieho strediska rasizmu a xenofóbie, Komplexný program boja so zločinnosťou, Koncepcia migračnej politiky, Koncepcia integrácie cudzincov v Slovenskej republike, Akčný plán boja proti terorizmu EÚ v podmienkach Slovenskej republiky.

Extrémizmom môže byť každé konanie, ktoré sa odlišuje od bežného správania. Trestnoprávnu úpravu extrémizmu zaviedla do Trestného zákona novela, zákon č. 257/2009 Z. z. s účinnosťou od 01.09.2009. Zdefinovala pojmy ako trestné činy extrémizmu, extrémistická skupina a extrémistický materiál. Novely, zákon č. 262/2011 Z. z. a zákon č. 204/2013 Z. z., doplnili trestný čin popierania a schvaľovania holokaustu, zločinov politických režimov a zločinov proti ľudskosti podľa § 422d. Novela, zákon č. 316/2016 Z. z. vyňala trestné činy extrémizmu z nepremlčateľnosti a upravila niektoré pojmy trestných činov extrémizmu.

Aktuálne medzi trestné činy extrémizmu upravené v § 140a Trestného zákona patria: § 421 trestný čin založenia, podpory a propagácie hnutia smerujúceho k potlačeniu základných práv a slobôd; § 422 trestný čin prejavu sympatie k hnutiu smerujúcemu k potlačeniu základných práv a slobôd; § 422a trestný čin výroby extrémistického materiálu; § 422b trestný čin rozširovania extrémistického materiálu; § 422c trestný čin prechovávanía extrémistického materiálu; § 422d trestný čin popierania a schvaľovania holokaustu, zločinov politických režimov a zločinov proti ľudskosti; § 423 trestný čin hanobenia národa, rasy a presvedčenia; § 424 trestný čin podnecovania k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti; § 424a trestný čin apartheidu a diskriminácie skupiny osôb; § 425 trestný čin neľudskosti (Benedeková, 2023). Ustanovenie § 140 písm. e) upravuje trestný čin spáchaný z osobitného motívu. Trestné činy spáchané z osobitného motívu podľa predmetného ustanovenia možno považovať taktiež za trestné činy spáchané na základe nenávisti voči jednotlivcovi alebo skupine osôb pre ich skutočnú alebo domnelú príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, etnickej skupine, pre ich skutočný alebo domnelý pôvod, farbu pleti, pohlavie, sexuálnu orientáciu, politické presvedčenie alebo náboženské vyznanie. Pokrývajú celé spektrum trestných činov extrémizmu od nenávistných prejavov až po násilné trestné činy (Koncepcia boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024; Trestný zákon).

Nesmieme opomenúť Koncepciu boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024, ktorá je základným dokumentom definujúcim priority Slovenskej republiky v oblasti predchádzania a boja proti radikalizácii, extrémizmu a s nimi spojenou protispoločenskou činnosťou. Okrem strategickej časti sa venuje aj terminológii, analýze vývoja extrémizmu v Slovenskej republike a obsahuje 41 úloh zameraných na predchádzanie a boj proti radikalizácii a extrémizmu. Cieľom je využitie expertízy a skúseností z terénu a ich pretransformovanie do komplexných opatrení. Najzásadnejším cieľom je presadzovať a brániť demokratický právny štát, jeho základné hodnoty a apelovať na vytváranie silného demokratického a politického prostredia odmietajúceho prejavy extrémizmu a nenávistných prejavov založených na národnostnej, rasovej, etnickej, náboženskej alebo inej neznášanlivosti.

Pre účely Koncepcie boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024 sú za extrémistické činy považované aj extrémisticky motivované nenávistné prejavy, t. j. všetky formy prejavu, ktoré rozširujú, podnecujú, podporujú alebo ospravedlňujú formy nenávisti založené na neznášanlivosti prejavujúce sa agresívnym nacionalizmom, diskrimináciou a nevraživosťou voči osobám na základe ich pohlavia, pôvodu rodu, sexuálnej orientácie, náboženskej alebo politickej príslušnosti, voči menšinám či migrantom (Koncepcia boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024).

ZÁVER

Nakoľko extrémistickou ideológiou motivované postoje a prejavy sú do značnej miery zodpovedné za polarizačné tendencie spoločnosti a sú spôsobilé viesť až k jej destabilizácii, prednostným záujmom Slovenskej republiky musí byť obdobným tendenciám predchádzať. Jedným z kľúčov je identifikácia smerov radikálneho správania a extrémizmu, vhodne zvolená koncepcia boja proti extrémizmu a nastavenie legislatívneho prostredia, napomáhajúce k rešpektovaniu základných práv a slobôd a v neposlednom rade kontrola dodržiavania právnych predpisov v danej oblasti.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- BENEDEKOVÁ, D., 2023. *Trestné činy extrémizmu v online priestore*. In: MALÍČEK, V. (ed.) *Radikalizácia a extrémizmus v súčasnej spoločnosti*, Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2023, s. 114–121. ISBN 978-80-8054-984-8.
- BEZPEČNOSTNÁ STRATÉGIA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2021. [cit. 2024-03-12]. Dostupné na internete: <https://www.mosr.sk/data/files/4263_210128-bezpecnostna-strategia-sr-2021.pdf>.
- HOFREITER, L. – BYRTUSOVÁ, A., 2016. *Indikátory bezpečnosti*. Zlín: Radim Bačuvčík – VeRBuM, 2016, 136 s. ISBN 978-80-87500-82-8.
- CHMELÍK, J., 2001. *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*. Praha: Linde Praha, a. s., 2001, 172 s. ISBN 80-7201-265-7.
- KAMPOVÁ, K. – HOLLÁ, K., 2013. *Manažment sociálnych rizík*. Žilina: Žilinská univerzita v Žiline, 2013, 108 s. ISBN 978-80-554-0754-8.
- Koncepcia boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024.
- KONEVAL, M., 2012. *Charakteristika páchatel'ov trestných činov extrémizmu*. In: MARKO, M. – RAPČAN, J. *Extrémizmus – hrozba pre demokratickú spoločnosť*, Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2012, s. 47-61. ISBN 978-80-8054-552-9.
- LEBEDA, D., 2013. *Úvod do problematiky extremismu. Příručka pro pedagogy*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2013, 100 s. ISBN 978-80-7478-394-4.
- Medzinárodný dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie.
- PORADA, V. a kol., 2019. *Bezpečnostní vědy: Úvod do teorie, metodologie a bezpečnostní terminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, s. r. o., 2019, 780 s. ISBN 978-80-7380-758-0.
- Rámcové rozhodnutie Rady 2008/913/SVV z 28.11.2008.
- Rezolúcia Rady Európy Nebezpečenstvo extrémistických strán a hnutí pre demokraciu v Európe č. 1344 z 25.9.2003.
- SMIEŠKO, I., 2017. *Internet a trestné činy extrémizmu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, 246 s. ISBN 978-80-7380-691-0.
- ŠIKULA, B., 2012. *Členenie extrémizmu v podmienkach Slovenskej republiky*. In: MARKO, M. – RAPČAN, J. *Extrémizmus – hrozba pre demokratickú spoločnosť*, Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2012, s. 27-38. ISBN 978-80-8054-552-9.
- VOLNER, Š., 2005. *Nová teória bezpečnosti: Teoreticko-metodologické východiská*. Zvolen: Bratia Sabovci, s. r. o., 2005, 340 s. ISBN 80-89029-99-X.
- Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky.

Zmluva o fungovaní Európskej únie.

JUDr. Michaela ŠIMONOVÁ

Externá doktorandka Katedry bezpečnosti a obrany

Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika Liptovský Mikuláš

Demänová 393

031 01 Liptovský Mikuláš

E-mail: michaela.simonova1@gmail.com